

A TÁRSULT MUNKÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY TERVEZETE NYILVÁNOS VITÁJÁNAK MEGSZERVEZÉSE KANIZSA KÖZSÉG TERÜLETÉN

A társult munkáról szóló törvény tervezetének jelentősége nagy mértékben meghatározza a vele kapcsolatos nyilvános vita méreteit, szervezését és levezetési módját. A JSZSZK Alkotmánya után ez a törvénytervezet a legjelentősebb dokumentumunk. Társadalmi-gazdasági fejlődésünk fokának hű kifejezője és öngazgatási gyakorlatunk sajátosságos összefoglalója – tulajdonképpen a JKSZ X. kongresszusán elfogadott alapelvek logikus következménye. A törvénytervezet elfogadásával még inkább megerősödnek az öngazgatású társadalmi rendszerünk kiegyensúlyozottabb fejlődésének alapfeltételei, erősödik a munkásosztály vezető szerepe a szocialista, el nem kötelezett Jugoszláviában. A JSZSZK új Alkotmánya megteremtette, lefektette az alapokat, a törvénytervezet pedig ezeken az alapokon részleteiben is kidolgozta és egységesítette a társult munka elemeit. Így válik lehetővé, hogy az öngazgatás és társadalmi újratermelés még hatékonyabb társadalmi-gazdasági rendszerré váljék. A törvénytervezetnek történelmi jelentősége van, újabb lépést jelent a munka és az ember felszabadításában. Szavatolja a társult munka öngazgatási, szilárd helyzetét társadalmunk alapsejtjeiben, elsősorban a társult munka alapszervezeteiben.

A Vajdasági Kommunista Szövetség Tartományi Bizottságának VII. értekezletét követően, amelyen a JKSZ Központi Bizottsága III. ülésének szellemében meghatározták a közvita eszmei-politikai tartalmát – tartományunk területén is széles körű és intenzív politikai aktivitás vette kezdetét, amely Vajdaság munkásosztályának és a dolgozók, a polgárok, nemzeteink és nemzetiségeink minden tagja számára lehetővé tette, hogy alkotó módon járuljon hozzá a törvénytervezet rendelkezéseinek megvitatásához.

A fentieket szem előtt tartva kellett megszervezni Kanizsa község területén a törvénytervezet nyilvános vitáját. Elsődleges feladatként jelentkezett, hogy a polgárok és dolgozók minél szélesebb köre ismerkedjen meg a törvénytervezet rendelkezéseivel. Kétségtelen, hogy a nyilvános vita megszervezésére kedvező politikai légkörben került sor, amikor a szervezett szocialista erők újra bebizonyíthatták, hogy megfontolt és tudatos akcióval fel lehet oldani a mindennapi élet által támasztott ellentmondásokat. Már

az előzetes szakmai és politikai tanácskozásokon, ahol neves szakemberek és kiemelkedő közéleti munkások szoltak a törvénytervezet jelentőségéről és a közvita lényegéről – nyilvánvalóvá vált, hogy a társult munka egyetlen alapszervezetében és egyetlen dolgozói közösségben sem szorítkozhatunk a javasolt új megoldások magyarázására anélkül, hogy ne számolnánk a rendelkezések gyakorlati alkalmazásával és az egyes megoldások indokoltságával. A község társadalmi-politikai szervezetei akcióprogramokban határozták meg a feladatokat és azok elvégzésének határidejét, amelyek betartása a nyilvános vita minőségi lefolyásának érdekét szolgálja. Külön hangsúlyt kapott a feladatok egységes értelmezése minden tényező által és az, hogy a törvénytervezet megvitatása maga is alkotó része azoknak az átfogó társadalmi-politikai változásoknak, amelyek közepette minden szinten erősödik a társult munka befolyása a társadalmi újratermelés egész folyamatára. A vita lefolyásának külön jelentőséget adott az a tény, hogy egybeesett az 1976-tól 1980-ig terjedő községi társadalmi fejlesztési terv véleményezésével, amely jó alkalom volt arra, hogy a társult munka alapszervezetei már most az új rendelkezésekkel számolva hozzák meg terveiket. Kanizsa munkásosztálya és dolgozói számára nyilvánvalóvá vált, hogy a község relatív fejletlensége még e dokumentum által kínált lehetőségek mellett is fokozott erőfeszítéseket igényel a gyorsabb és szilárdabb társadalmi-gazdasági fejlődés érdekében.

I.

Április végére, május elejére esett az a szerteágazó társadalmi-politikai aktivitás, melyben a JKSZ kanizsai Községi Bizottsága a többi társadalmi-politikai szervezet végrehajtó szerveinek határozatával összhangban elsőként egyeztető bizottságot alakított a nyilvános vita megszervezésére és figyelemmel kísérésére. A bizottság és a község politikai aktívájának előkészítő munkáját a pártalapszervezetekben, a szakszervezet alapszervezeteiben és a Szocialista Szövetség helyi szervezeteiben jelentős mértékben segítették a napilapok, közlönyök, a rádió és televízió, amely minden bizonnal hozzájárult ahhoz, hogy a vita minőségi megszervezéséhez szükséges alapvető információk eljussanak a legszélesebb tömegekhez. A község kommunistái és dolgozói egyaránt magukévá tették azt az álláspontot, hogy a vitával párhuzamosan mindenütt választ kell adni arra, hogy területünkön hol tartunk a társult munka alkotmányos szerepének valóra váltásával.

A Községi Szakszervezetek Szövetsége a vita megszervezéséből eredő feladatok következetes megvalósítása érdekében még április végén megtartotta Községi Tanácsának ülését, melyen határozatot hozott, hogy a törvénytervezetet 58 munkaszervezetben 68 csoportban dolgozzák fel. A határozat értelmében a kitűzött célok maradéktalan megvalósítása céljából a munkaszervezetek vezetőit, a KSZ alapszervezetek titkárait és a többi társadalmi-politikai szervezet vezetőit külön feladattal is megbízták. A Szak-

szervezetek Tartományi Szövetségének álláspontjaival összhangban a szakszervezetek alapszervezeteinek elnökei külön tanácskozásokon ismerkedtek meg a szakszervezetek szerepével e jelentős akció lebonyolításában. Hasonló felelősséggel nyúlt a kérdéshez a többi társadalmi-politikai szervezet is. A VDNSZSZ Községi Választmányának Elnöksége úgy határozott, hogy a helyi közösségek területén 18 helyen szervezik meg a nyilvános vitát, míg az öngazgatási érdekközösségek 11 közgyűlésének értekezletein elemzik, meddig jutottak az érdekközösségek a törvénytervezet már eddig is hatályban levő rendelkezéseinek megvalósításában. Május hónap folyamán a munka hatékonyságának érdekében a Szocialista Szövetség helyi szervezeteinek elnökei és titkárai, az öngazgatási érdekközösségek közgyűléseinek elnökei és titkárai valamint a helyi közösségek tisztségviselői együttes értekezleten beszélték meg a Szocialista Szövetség közvetlen feladatait, valamint meghatározták a polgárok üléseinek és a közgyűlések összehívásának naptárát. A VSZISZ Községi Választmánya szintén külön határozatával kötelezte tagjait, hogy a társultmunka alapszervezeteiben, helyi közösségekben és magukban az alapszervezetekben is tegyék lehetővé a fiatalok bekapcsolódását.

A tevékenységet irányító egyeztető bizottság mintegy 36 tagú szakmai-politikai aktívát alakított, melynek feladata a már fent említett szervezetek és közösségek által kijelölt előadók megfelelő előkészítése volt. Az aktíva tagjai elsősorban társadalmi-politikai munkások és a Jogászok Egyesületének soraiból, a Községi Végrehajtó Tanács tagjai és a Munkássegíytem előadói közül kerültek ki. A törvénytervezetet három részre felosztva dolgozták fel azokkal az előadókkal, akiket a társultmunka alapszervezetei, érdekközösségek és a helyi közösségek jelöltek ki saját tagjaik soraiból. Bár más megoldásra is kínálkozott lehetőség, mégis ez bizonyult a legmegfelelőbbnek, mert csakis az illető szervezetet jól ismerő előadók képesek gyakorlatiasan magyarázatot adni a mindennapi életben felmerült problémákra.

A társadalmi-politikai szervezetek végrehajtó szervei és az egyeztető bizottság által elfogadott program szerint a törvénytervezetről szóló vitát minden szinten június 5-től, július 15-ig kellett megtartani három részben, ugyanis e dokumentum terjedelméből kifolyólag ez a megoldás kínálkozott legcélszerűbbnek. Ezeken az összejöveteleken a társult munka lényegi kérdéseit szabályozó szakaszok mellett csaknem minden esetben kitértek saját szervezetük öngazgatási viszonyainak értékelésére, az öngazgatási normatív akták összehangolására, a törvénytervezetből eredő új viszonyok feldolgozására és szabályozására, a társulási folyamatok meggyorsításának lehetőségére, az eszköztársítás hatékonyságának növelésére és a társult munka fejlesztési terveiben megnyilvánuló érdekek községi és területi összehangolására. Az egyeztető bizottság egyik alapvető feladatuként határozta meg a folyamatosan beérkező észrevételek és konkrét ajánlatok folyamatos feldolgozását és azok időbeni továbbítását az illetékes tartományi szervek felé.

Fontos szervezési feladatként kell megemlíteni, hogy a törvénytervezetet

minden dolgozó számára kétnyelven biztosították, csak ilyen feltétel mellett tudott valamennyi dolgozó a dokumentum ismeretében részt venni a vitában. Utólag is megállapítható, hogy a törvénytervezet csaknem mindenki és anyanyelvén megkapta, míg az indoklás biztosításában voltak apróbb hiányosságok, elsősorban idő tekintetében. Az említett dokumentumok és a napi sajtóban folyamatosan megjelenő magyarázatok segítségével megvoltak a kedvező feltételek a vita lebonyolításához.

II.

A szervezésben részt vevő összes tényezők által közösen kialakított álláspontok egységes értelmezése jó alapot jelentett ahhoz, hogy minden szervezetben és közösségben csaknem zavartalanul kezdetét vehesse a nyilvános vita. Kétségtelen és a jegyzőkönyvek áttekintésével megállapítható, hogy legjobban előkészített és legtömegesebbek voltak a társultmunka alapszervezeteiben megtartott összejövetelek, míg a polgárok és az érdekközösségek küldötteinek megjelenése már gyengébb volt. Mint számottevő hátráltató tényezőt kell megjelölni a nem társult magántermelők részvételét és hozzájárulásának hiányát a vitában, amit az értékelésekben több ízben is kiemeltek. Az összejövetelekre beosztott aktivisták jelentéseiből kitűnik, hogy viszonylag jelentős azon dolgozók száma, akik nem olvasták át a törvénytervezet szövegét és indoklását, amely mindenképpen zavarólag hatott az ülések munkájára. Annak következménye az, hogy sokan a vita közben ismerkedtek a dokumentummal. Ez elsősorban abban nyilvánult meg, hogy a vita esetenként mellékes kérdésekre terelődött, hátráltatta a törvénytervezet lényegének értelmezését.

A vitaösszejövetelek minőségének, valamint az üléseken felvetett problémák átfogó magyarázata érdekében az egyeztető bizottság szükségesnek látta, hogy az előadók mellett a politikai aktívák tagjai is kivegyék részüket az ülések munkájából – tájékozottságukkal, felkészültségükkel segítsék az alkotójellegű vita kibontakozását. Ez az intézkedés érezhetően élénkebbé és hatékonyabbá tette a vitákat.

A nyilvános vita eredményességének érdekében a VKSZ Községi Bizottsága indokoltan látta, hogy a kommunista munkások aktívája is állást foglaljon néhány fontos kérdésben. A munkásaktíva natározatai arra kötelezték a kommunistákat, hogy a társultmunka alapszervezeteiben megkülönböztetett figyelmet fordítsanak az alábbiakra:

- a jövedelem megvalósításának és elosztásának módjára,
- milyen mértékben valósul meg az elosztásnál a „mindenkinek befektetett munkája és munkaeredményei alapján” elv, illetve milyen mértékben van jelen az egyenlősdi-re való törekvés,
- tiszteletben tartják-e a társadalmi megállapodásokat és az öngazgatási megegyezéseket,
- öngazgatási alapokon hozták-e meg középlejárátú fejlesztési terveiket, megtörtént-e azok összehangolása a községi és területi fejlesztési tervekkel,

- hogyan van megszervezve a dolgozók tájékoztatása,
- az információk eljutnak-e időben a dolgozókhoz, az informáltság hiánya milyen mértékben befolyásolja az öngazgatási funkciók gyakorlását,
- a társultmunka alapszervezeteinek dolgozói időben elemzik-e a termelési és gazdálkodási eredményeket,
- tapasztalható-e a bezárkózottság, megvalósul-e az egyes szervezetek közötti jövedelmi rendszer, kifejezett-e a társadalmi tulajdon csoporttulajdonként való értelmezése.

Az egyeztető bizottság a már felsoroltak mellett programjába beiktatta a vita megszervezését azokban a gazdálkodási egységekben is, melyeknek székhelye Kanizsa község határain kívül van, de a nyilvános vita folyamán az akciót átvették és továbbfolytatták az anyavállalatok („Naftagas”, „Šaran”, „Vočar”). Bár a viták lebonyolításában adódtak objektív és szubjektív nehézségek, leginkább a határidők betartásában és az összejövetelek tömegességében, az egyeztető bizottság időben támogatást, segítséget nyújtott mindenütt, ahol esetleg a már említett okok miatt akadozott a vita lebonyolítása.

III.

Téves lenne az a következtetés, ha a javaslatok számával mérnénk a közvita eredményességét, bár meg kell jegyeznünk, hogy itt-ott adódtak ilyen következtetések. A beérkezett javaslatok alapján leszögezhetjük, hogy azok nem maradtak meg a formai – jogi kérdéseknél, hanem elsősorban a társult munka lényeges viszonyainak szabályozására, mindenekelőtt a jövedelem-szerzésre és az elosztásra, a munka szabad cseréjére, az öngazgatási döntéshozatalra vonatkoztak. Az egyeztető bizottsághoz beérkező javaslatokat az alábbiakban foglalhatnánk össze:

a) A törvénytervezet 76. szakaszának 1. bekezdésében világosabban, érthetőbben kell megfogalmazni a szabad munkacserével történő jövedelem-szerzés módját, mert a jelenlegi szöveg túl általános.

b) A 101. szakasz 2. bekezdésének rendelkezései nem célravezetőek, törvényesítésükkel értelmét vesztené a közfogyasztási alapba történő eszköz kiválasztás, mivel a törvénytervezet jelenlegi szövege szerint ezek az eszközök ugyanúgy kezelendők mint a személyi jövedelmek. Mivel a közfogyasztási alap eszközeiből történik a szolidáris jellegű kiadások pénzelése (rekreáció, évi szabadságok, gyógyfürdői – klimatikus kezelés, meleg étel biztosítása stb.) indokolt lenne, ha a járulék is kisebb volna ezekre az eszközökre, mint a személyi jövedelmekre.

c) 110. szakasz első bekezdésében túl általánosak a személyi jövedelem elosztásának és kifejezésének kritériumai, akár élő, akár holt munkával megvalósított személyi jövedelemtől van szó. Az élő munka nem válhat egyesek munkára és munkahelyre irányuló monopóliumává, s a holt munka sem maradhat egyszerű járadék szinten. Ezt a bekezdést úgy kellene kiegészíteni,

szíteni, hogy a már megszövegezett irányelveken kívül a foglalkoztatottság növelésének tendenciója is kifejezésre jusson.

Olyan vélemény is elhangzott, hogy a társadalmi életszínvonal növelésében ne csak az élő munka játsszon szerepet, hanem a holt munka eszközeinek egy részét is fordítsuk ilyen célokra. Ezzel biztosíthatnánk a társadalmi életszínvonal gyorsabb fejlesztését.

d) A 170. szakasz a munkahelyi kötelezettségek megsértéséért kiírható büntetések között a pénzbüntetést is előírányozza. A dolgozók nem ellenzik a pénzbüntetés bevezetését, de kérik, hogy maga a törvény szabja meg, milyen célokra használhatók fel az így befolyó eszközök.

e) Több társultmunka alapszervezetben tettek észrevételt a törvénytervezet 173. szakaszának 3. bekezdésére. Mindenütt úgy vélik, hogy a tmsz-on kívüli személy bevonása a fegyelmi bizottságba nincs összhangban az alkotmányos elvekkel, amely szerint az egymás közti viszonyok, jogok és kötelezettségek meghatározása az illető szervezet dolgozóinak elidegeníthetetlen joga. Ennek megfelelően, a fegyelmi eljárás lebonyolításában társultmunka alapszervezeten kívüli bizottsági tag nem vehet részt. Egyes vélemények szerint, ennek a rendelkezésnek a törvényesítésével a kívánttal merőben ellentétes hatást érnénk el, mert ritkábban kerülne sor fegyelmi eljárás megindítására, csak hogy a TMSZ-on belüli hibák, ferdeségek ne kerüljenek napvilágra a munkaközösségeken kívüli körökben.

A törvénytervezet konkrét szakaszaira való hivatkozás nélkül az alábbi észrevételek érkeztek a bizottsághoz:

– teljesen konkretizálni kell a törvénytervezetben a közös jövedelem elosztási módját;

– konkrétan kell megszabni, melyik szakszervezeti szerv illetékes azoknak a kérdéseknek a véleményezésére, amelyekben a tervezet kötelezővé teszi a Szakszervezet véleményének kikérését.

Azokban a társultmunka alapszervezetekben, amelyekben helyesen fogták fel a nyilvános vita lényegét, felmérték a szervezet helyzetét, áttekintették az eddigi gyakorlatot és összevetették a gyakorlatot a törvénytervezetben javasolt megoldásokkal. Ezekben a szervezetekben azt is megvitaták, milyen feladatok várnak rájuk, saját gyakorlatuknak a törvénytervezetben javasolt megoldásokkal való összehangolása során.

IV.

Az egyeztető bizottság programjának megfelelően a társadalmi-politikai szervezetek és a Községi Képviselő-Testület illetékes szervei augusztus végén és szeptember elején feldolgozták az ülésekről beérkezett összes anyagot és a lényegbevágó, konkrét észrevételeket továbbították az illetékes tartományi szerveknek. Az akció azonban tovább tart, hátra van az a hosszantartó és további komoly erőfeszítéseket igénylő munka, amikor a társult munka gyakorlatát véglegesen is összhangba kell hozni a törvénytervezet rendelkezéseivel. Erre hívják fel a figyelmet az egyeztető bizottság

október elején megtartott értekezleteinek álláspontjai is. Egyebek mellett megállapítást nyert, hogy a dokumentummal a dolgozók és a polgárok minden szinten megismerkedtek, ellenben jelentős azoknak a szervezeteknek a száma, melyek nem végezték el következetesen saját gyakorlatuk kritikai felmérését. Kanizsa község kommunistái, dolgozói a nyilvános vitában való részvételükkel hozzájárultak ehhez az egész jugoszláv társadalmat átfogó akcióhoz. Végérvényesen az akciót a munkásaktíva és a VKSZ Községi Választmánya értékeli októberben megtartandó üléseiken. Várhatóan még ugyanezek az összejövetelek meghatározzák azoknak a közvetlen teendőknél a programját, melyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy a község gazdasága a társult munkáról szóló törvény értelmében átlénygüljön.

Rezime

Organizovanje javne diskusije O Nacrtu zakona o udruženom radu na području Opštine Kanjiža

Autori u svom radu izlažu obrazloženje za konkretne oblike organizovanja javne diskusije o Nacrtu zakona o udruženom radu, polazeći od značaja i sadržaja odnosa i predloženih normi za njihovo regulisanje. U radu se detaljnije izlaže kako su se pojedine društveno-političke organizacije u organizacionom smislu pripremile sa ciljem da se javna diskusija što sadržajnije i što masovnije obavi.

Autori zatim detaljnije prikazuju i delimično analiziraju važnija i karakterističnija pitanja vezana za sadržaje i predložene načine njihovog regulisanja u Nacrtu zakona, koja su iskrsla tokom javne diskusije u organizacijama udruženog rada i na skupovima društveno-političkih organizacija na području opštine Kanjiža.

Summary

Arrangements for the public discussion of the draft bill dealing with associated work in the municipality of Kanjiža

The authors of this article are presenting arguments advocating the specific measures that will precede the public discussion of the draft bill on associated work. They set out from the essential items and relations and their significance as well as from the measures put forward for their regulation.

They give full details about the arrangements made by socio-political organizations in order to make the public discussion as meaningful and thoroughgoing as possible.

Further on the article deals with the essential and intrinsic features regarding the items and the suggested manner of their regulation according to the draft bill, with constant view of the public discussion that has been going on in the organizations of associated work and gatherings of socio-political organizations in the municipality of Kanjiža.